

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

№ 18.

V Četertik 3. Velkitravna.

1849.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za četrto nedeljo po veliki noči. (Jan. 16, 5—15.)

Velika serčna žalost je opadla serca apostelnov in učencov Jezusovih, ko jim je oznanil, de gre od njih, in kdo jim bo zameril to žalovanje? Sej je bil on vsa njih sreča, vse njih veselje, vse njih upanje. Pa vendar je bila njih žalost nekako nežlahtna, zato, ker je bila tudi njih ljubezen do Jezusa še preveč posvetna, in premalo duhovna, dokler še sveti Duh njih uma ni bil razsvetlil, in čiste, nebeške ljubezni v njih srcih še ni bil unel. Taka neizmerna in prevelika žalost sturi serce nepripravno in neobčutno do višjih nebeških reči. Ta žalost pri apostelnih in učencih Jezusovih je sturila, de niso mislili kako serčno jih Jezus ljubi, in de, če gre od njih, mora to za-nje dobro in boljši biti, kakor de bi bil še dalj pri njih na svetu ostal. Kar sami niso mislili, na to jih je hotel ljubi Jezus sam opomniti, in zato jim je rekel: „Zdaj grem k tistimu, kteri me je poslal, in nobeden izmed vas me ne praša: kam greš? Temuč, ker sim vam to rekel, je žalost napolnila vaše serce. Ali jest vam resnico povem: za vas je dobro, de grem“. S temi besedami je hotel Zveličar reči: Vi neizmerno žalujete zavoljo mojiga odhoda, ali bolj pametno bi bilo, ako bi me prašali, kam de grem, in zakaj de grem; kar sami iz sebe ne morete zapopasti, bi spoznali iz mojiga odgovora, in tako bi

sami razumeli, de bo moj odhod velika sreča za vas. Ta ljubezniva potožba gospodova: „In nihce me ne praša: kam greš?“ velja pač tudi za marsikteriga kristjana. Ta prijazna potožba zadene tiste kristjane, kteri se pri nadlogah tega sveta, pri zgubi časnih dobrot dajo v neizmerno žalost pobiti; kteri nad zopernostmi življenja, nad zgubo časniga dobička, ali ljubljenih ljudi, le nesrečo in težave vidijo, do premišljevanja božje dobrote in modrosti se pa ne povzdignejo, in toraj ne spoznajo, de jih ljubi Bog po potih svoje neskončne pravice in modrosti skoz zopernosti in težave, skoz kriz in terpljenje k višji popolnamosti in k obilnisimu zasluženju napeljuje.

Jezus je šel nazaj k svojimu Očetu, od kteriga je prišel, kteri ga je bil poslal. Ta prigodek bi bil imel učence bolj z veseljem, kakor z žalostjo napolniti; zato je rekel Jezus: „Jest vam resnico povem: za vas je dobro, de grem“. Te besede hočejo reči: De ste vi zavoljo mojiga odhoda žalostni, ne po pravici, ampak vaša žalost pride iz zmote, ker mislite, de je to kaka nesreča za vas. Ali jest vam resnico povem, de je to vaša narvečji sreča, de grem. Vi sodite le po svojih željah, ker vas moje ločenje užali; jest pa resnico govorim, ker pravim, de je boljši za vas, de grem nazaj k svojimu Očetu. — Tako tudi mi kristjani velikokrat po svojim notrajnim in unajnim terpljenji krivično sodimo; velikokrat mislimo, de to, kar nas žalostne dela, je naša nesreča, naša zguba, desi-

ravno je to v resnici naš prid in naša sreča, ker nas Bog ravno skoz žalost in britkost hoče k veselju in k sladkosti peljati.

Zakaj pa je bilo za aposteljne dobro, de je Jezus od njih šel? To je bilo dobro za-nje

1. Ker so po mislih tedajnih Judov tudi oni imenitniga in mogočniga judovskega kraljestva pričakovali, in mislili, de bodo oni še k visoki posvetni časti v Mesijevim kraljestvu prišli, in kakor prvi kraljevi služabniki nar bližje kraljeviga sedeža sedeli. Zato so se pričekali med seboj, kdo izmed njih bi bil nar večji, ali kdo bo na kraljevi desnici in levici nar bližnji pri Jezusu kralju sedel. Jezus je velikokrat od nekiga kraljestva govoril, in svojim aposteljniam obetal, de bodo oni prvi služabniki ali velikaši v tem kraljestvu. — Ker je tedej Jezus rekel, de gre nazaj k svojimu Očetu v nebesa, je moglo to govorjenje aposteljne podučiti, de na tem svetu ne smejo take kraljeve časti iskati, ampak de se bo to, kar jim je Zveličar obljubil, v drugim, duhovnim kraljestvu, v katolški cerkvi, posebno pa še le v nebeškem zveličanji spolnilo. Odhod Jezusov je toraj aposteljniam vse posvetne, nečimerne misli in želje iz glave izbil.

2. Za aposteljne je bilo dobro, de je Jezus od njih šel, ker je bila skoz to njih vera povikšana in razsvetljena, in njih ljubezen do njih Učenika očisena. — Dokler je Zveličar v svoji človeški podobi in po telesu med njimi prebival, vera njegovih učencov ni imela toliko vrednosti in zaslužnja, kakor je sam Tomažu rekel: „Blagor tistim, kateri me niso vidili, in so verovali“; še le po tem, ko je bil od njih vzet, je njih vera v njega pravo moč in vrednost zadobila. — Ravno tako je bila njih ljubezen do njega, dokler je med njimi živel, bolj telesna ali počutna; so ga ljubili bolj iz posvetnih nagibov, kakor iz prave, čiste, svete ljubezni; so ga ljubili le bolj kakor dobrotljiviga, ljubezniviga človeka, ne pa kakor nar večji ljubezni vredniga Boga. Še le po njegovim odhodu od njih so ga mogli zavoljo njega samiga, ne zavoljo svojiga dobička ljubiti; potem še le so ga mogli ljubiti s sveto, duhovno ljubeznijo.

3. Zakaj še je bilo dobro za aposteljne, de je Jezus od njih šel, jim je pa tudi sam povedal, rekoč: „Zakaj če jest ne grem, Troštar ne bo k vam prišel; če pa grem, vam ga bom poslal“. Še le potem namreč, de je Sin božji delo odrešenja sveta dokončal, in s svojim nebohodom tako rekoč častljivo zapečatil, in je tako božji pravici za grehe celiga sveta popolnoma zadostil, še le potem je človeštvo darov svetiga Duha moglo deležno postati. Zato je rekel Jezus, de bo aposteljniam svetiga Duha iz nebes poslal, in de mora zato pred od njih nazaj v nebesa k svojimu Očetu iti, de jim

bo svetiga Duha, ki se od Očeta in Sina izhaja, dodelil. — Kaj bi bili pač aposteljni počeli, ako bi svetiga Duha ne bili prejeli? Kako dobro je bilo toraj za nje, de je Jezus od njih šel, in jim iz nebes svetiga Duha poslal!

Tako se tudi dobrim kristjanam Bog s svojimi dobrotami in darimi večkrat odtegne, jim odvzame za nekaj časa tisto veselje in tisto sladkost, ktero pobožne duše v svojih molitvah in družih pobožnih djanjih občutijo, de se skoz to od Boga zapušene mislijo, in so prisiljene zdihniti, kakor Zveličar na križi: „Moj Bog, zakaj si me zapustil?“ — Tudi tako zapušenje pobožnih duš ni nesreča za njih, temuč je dobro, ker Jezus po kratkim zapušenji obilniši veselje in trošt svetiga Duha v njih serca vlije, in njih duše obilniši razsvetli in posveti. Ne žalujmo tedej nezmerno, kadar nas Bog z dobrotami zapusti, ktere se našimu poželjenu prilegajo, temuč verjemimo, de Bog vselej dobro z nami ravna, in želi le naše posvečvanje in naše zveličanje.

Potočnik.

Kaj bo z družbo s. križa.

Pogovor fajmoštra s kmetani.

(Konec.)

K. Res je njih beseda. Pa kako zdaj z družbo s. Križa?

F. Ravno sim hotel na to priti; pa sim pred več pristavil, de me razumete. Glejte zdaj, če imamo vsakteri zdaj zavoljo vere veliko več si prizadevati in se vojskovati, kako ložej svoj konec dosežemo? po samim, ali med seboj soedinjeni? Jelite z združenimi močmi se več stori kakor z razdeljenimi, sej tudi naši zoperniki to vedo, in imajo obilno skrivnih in očitnih zvez med seboj. Po enakim se morajo tudi tisti soediti, kateri se Kristusove vojsake štejejo; visoki in nizki se morajo združiti, poglavarji cerkveni in verniki sploh se morajo skleniti. Zato tedej se po katolških krajih napravljajo verske družtva, ki se imenujejo katolške in Pijeve družbe; per nas je po opombi častitiga višiga cerkveniga pastirja imé družbe s. Križa izbrano. Reči bi se tudi znalo bratovšina s. Križa; pa morebiti zato ne, ker je namen udov viši in širji, kakor pa per navadnih bratovsinah. Za pomočke, katerih se udje poslužiti imajo v ohranitev in brambo svete katolške vere, je priporočeno podučenje nevednih, opominjevanje grešnih in malovernih; molitev na dalje, (desiravno ni posebno rečeno, kolika ali kakošna), ker brez božje pomoči si človek zastonj prizadeva; in poslednjič darovi v denarjih ali drugim, ker s takimi se zamorejo podučivne bukve izdajati, revne cerkve podpirati, k šolam zares kersanskim pomagati itd. — Vzamimo to vse

vkupej, glejte, de udje take družbe si bodo obilno zasluženje nabrali zamogli, in pa ložej med seboj zvezani, kakor pa po samim. Koliko duš zamore po takim biti otetih pred pogubo, koliko ohranjenih v sveti veri! In ako odpustkov posebnih še ni napovedanih, vonder velja pa beseda aposteljnova ravno toliko: „Kdor zaverne grešnika od njegove krive poti, on reši svojo dušo od smerti, in pokrije veliko število grehov.

K. Tedej bo treba v to družbo pristopiti. Rad bi vedil, kje vanjo zapisujejo.

F. Nisim hotel reči, de bi bil vsakteri pod greham zavezan, v družbo s. Križa stopiti; zakaj tudi po samim zamore kristjan po večim to spolniti, kar zapoved za te čase od njega tirja; in tudi po samim zamore po dolžnosti za brambo svete cerkve Boga prositi. Vonder zlasti kdor je po svojim stanu ali svojih okolišinah dolžan ali zmožin kaj več za sveto vero storiti, bo gotovo popred svojimu poklicu zadostil, ako je z drugimi združen, kakor pa če sam zase ostane. Pa, prašali ste, kje se v družbo s. Križa zapisuje. Na to vam še zdaj ne morem odgovora dati; zakaj družba še ni popolnoma napravljena. Zraven moram pa še to opomniti, de brez vesti in dovoljenja škofoviga bi kateri vernik, bodi si tudi duhovnik, take družbe ne smel začenjati. Prav bi bilo, ako bi si kak goreč zares katolški mož serce vzel, verh take družbe saj za en čas stopiti, namreč nabiranje udov in njih zapisovanje začeti, popred pa se s škofam pogovoriti za to stran. Morebiti se je že to zgodilo, kar še na deželi pa ne vemo; zakaj začetik družbe se nar bolj kakimu mestu primeri, in sicer takimu, kjer je sedež škofov. Ali bi Ljubljana središe bila za vse Slovence ali ne, ne gre nas komu soditi. To pa bi se že znalo reči, de nar hitreji bi se v vsaki škofii posebej družba s. Križa osnovala, ker per vsim tem, de smo Krajci, Korošci, Štajerci in Primorci sploh Slovenci, ima vsaka škofija kaj lastniga, in povsod mora biti privoljenje domačiga škofa. Potem bi pa te posamezne družbe v eno veliko vkup stopile, kjer bi morebiti Ljubljana znala središe biti.

K. Kako pa, de nobedin škofov očitniga razglasa zastran družbe s. Križa ne da?

F. O tem nas komu ne gre soditi: reči pa saj smemo, de ti viši cerkveni pastirji že sami vedo presoditi, kaj storiti je, in pa de njim tudi ni vselej lahko praviga načina najti, zakaj per osnovi take družbe je na marsiktere okolišine pogledati, in marsiktero nevarnost ali zopernost naprej previditi. Eden častitih škofov na Slovenskim so se že sicer, kar vemo, zglasili zastran družbe s. Križa, in jo v Zgodnji Danici priporočili, tode niso naravnost imena na znanje dali; hotli so pred ko ne ljudstvo nekoliko popred pripraviti za tak početik.

K. Ko bi se pač skorej začetik takešne družbe pokazal; do zdaj smo nekakošno mertvi, ne vemo sami kam, in bojimo se za našo vero; kako pa pomagati, in kaj storiti, ne spoznamo. Pa ne bom jih, častiti g. Fajmošter, dalje smel muditi. Lepo jih zahvalim za njih lepo podučenje, in se jim priporočim.

F. Mene je veselilo, se kej taciga z vami pogovoriti; kadar se bo od družbe s. Križa kaj več zvedilo, vam bom že hitil povedati — raji se vsim farmanam oznaniti. — **Z Bogam, ore!**

Zgodbe katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Perva doba.

Začetik cerkve po Kristusu in aposteljnih.

22. Poslednje leto Jezusoviga uka, blizanje terpljenja njegoviga.

Po prazniku posvečevanja tempeljna se je Jezus podal v Galilejo, kjer pa se ni dolgo mudil, ker ga je Herodež iskal umoriti: temuc je zopet nastopil pot proti Jeruzalemu, ktera je bila zadnja pred smertjo njegovo, pot k svojimu terpljenju. Hodil je po mestih in vaseh, učil od božjiga kraljestva, od vozke poti k zveličanju, in od tesnih vrat v večno življenje. Ko je bil per nekim višim farizejev per mizi, je ozdravil vodeničnika, govoril od ponizuosti, in povedal priliko od velike večerje, h kateri priti so se povabljeni izgovarjali, kar je bilo farizejem v posvarjenje rečeno. Zopet je govoril veliki množici ljudstva od hoje za seboj, od nosnje križa, in od zatajevanja samiga sebe. Dalje je on grešnike in colnarje sprejemal; in ko so farizeji zato godernjali, je učil v prilikah od zgubljene ovce, zgubljeniga denarja in zgubljeniga sina, kako de Bog noče smerti grešnikove, in kako je v nebesih veči veselje nad spreobornim grešnikom, kakor nad takimi, ki sami sebe za pravčne imajo, in druge zaničujejo. V pogledu na posvetne farizeje, je učencam v priliki od krivicniga hišnika pokazal, kako de naj bodo modri za pridobljenje božjiga kraljestva. Se je lakomne farizeje učil, de Bogu in mamonu se ne da služiti, in povedal je zato priliko od bogatiga moža in uboziga Lazarja.

Ko je šel Jezus iz Galileje skozi Samarijo, je ozdravil deset gobovih mož, katerih mu je bil le edin hvaležin, neki Samarijan. Med posebnimi nauki do aposteljnov, zlasti od potrebnosti molitve, je dosti svaril farizeje zastran njih nevere do božjiga kraljestva: zastran njih napuha je povedal priliko od farizeja in colnarja, ki sta šla v tempelj

molit. Ko je pa Jezus prišel do meje Judejske, je nekaj časa obstal na mestu, kjer je popred Janez učil, unkraj Jordana. Tam je veliko ljudstva k njemu šlo, nekaj de bi ga poslušali, nekaj de bi njih bolnike ozdravil. Med tem je farizejem razložil postavo od zakona, de namreč je nerazvezljiv, od devištva pa povedal, koliko velja v nebeškem kraljestvu; tudi je še več svaril njih lakomnost, in svet dal, vse zapustiti in svoje premoženje ubogim razdeliti, aposteljniam pa je obetal nebeško kraljestvo, ker so zavoljo njega vse zapustili; povedal je tukej priliko od vinograda in delavcov v njem. Med drugim je tudi otročiče sprejel, ko so mu jih matere prinesle, in učil, de takih je nebeško kraljestvo.

Ko se je na tistim mestu Jezus še mudil, mu je bilo povedano od bolezni Lazarja iz Betanije, kteriga je on z Marijo in Marto, njegovima sestrama, posebno ljubil; vonder se je on še le potem vzdignil, ko je vedil, de je Lazar mertev. Tu je povedal učencam očitno, de gre v Jeruzalem, in de bo tam sovražnikam izdan in umorjen; oni sicer tega niso razumeli, vonder Tomaž pravi: „Pojdimo, de z njim umerjemo“. Več slepim je Jezus na tem potu dal pogled, in k Caheju, colnarju v Jerihi, je šel v hišo; hotel je še tukej pokazati, de gre svet iz teme rešit, in grešnike zveličat. Tukej je zopet farizejem v posvarjenje povedal priliko od hlapcov in talentov. V Betanii pa je Lazarja obudil, desiravno je bil že štiri dni v grobu. To čudo slišati je viši duhovne in farje silno pomaknilo; skličejo zbor in sklenejo, Jezusa in Lazarja umoriti; Jezus pa se je umaknil v Efreem, kraj blizo pušave in Jordana.

Šest dni pred Velikonočjo je prišel Jezus zopet v Betanijo, in per večerji, h kateri je bil povabljen, je v podobo pokopa Marija ga mazilila. Takrat je on lakomniga Judeža posvaril, kterimu se je to maziljenje potrata zdelo. Drugi dan je Jezus s častjo na osliču jezdil v Jeruzalem, kakor tisti kralj iz Davidove hiše, ki je imel v imenu Gospodovim kakor Odrešenik priti. Mesto nagledajoč se je zjokal nad njim, vedoč, kaj nesrečni kraj čaka; in v tempelj pridejoč je izgnal tiste, ki so mu s kupčijo nečast delali, in se je tudi tukej kakor Gospoda tempeljna pokazal. Zraven je tudi slepe in hrome ozdravil, in se s tem zopet spričal kakor vsigamogočniga kralja. Zadnje dni pred Velikonočjo je Jezus vsaki dan v tempeljnu učil, na noč pa je šel vselej v Betanijo. Njegovi sovražniki so hude sklepe zoper njega delali, iskali ga v besedi vjeti, iskali umoriti; pa on je zavernil farizeje per prašanji zavoljo dacieje cesarske, in saduceje v besedi od vstajenja mertvih, in pismoučene v prašanji za veliko zapoved postave; in potem jim je

še hudo gorje žugal. S svojimi učenci pa je Jezus posebej govoril od moči molitve in vere, sodbo nad nevernimi in terdovratnimi Judi pokazal v figovim drevesu, ki se je na njegovo besedo posušilo, pre-rokoval razdjanje Jeruzalemskiga mesta in konec sveta, učil jih v prilikah od deseterih devic in od hlapcov s talenti čuti in zvestobo ohraniti.

Vidimo tukej, kako je Jezus konec svojiga uka če dalje bolj sad od svojih poslušavcov tirjal, in ker ga ni našel, ojstro svaril, zlasti farizeje. Vidimo pa tudi, kako so se dalje bolj ločili učenci Jezusovi od njegovih zopernikov, in kako so njegovi sovražniki s tem bolj iskali njegove smerti. Čudno bi se komu znalo zdeti, de Jezus od Judov ni bil bolj vesolno sprejet; pa uzrok so bili njih napačni zapopadki od poklica Izraeloviga, od pozemeljskiga Mesijeviga kraljestva; uzrok je bila farizejev hudobija in hinavsina, in sploh posvetni duh, kterimu je bil Jezusov nauk ves nasprot.

(Dalje sledi.)

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

9. Galicia (kraljestvo.)

Od mest imenujemo tu A) v 7 zahodnih kresijah:

a) Krakav per vodi Visla, čez katero dolg most v mestice Podgorce derži, do l. 1609 poglavitno mesto in kraljev sedež na Poljskim, šteje v svojih 3 delih Krakav (tudi staro mesto imenovano), Stradom in Kazimierz in v 8 predmestih blizo 44.000 ljudi in med timi do 11.000 Judov zlasti v Kazimierzu. Nekdaj, posebno pod kraljem Sigismundam I. (l. 1507—1548) je bilo v tim mestu do 80.000 prebivavcov. Od nekdanje slavnosti in blagosti priča v tim mestu veliko število lepih turnov, cerkvá, kloštrov in krasnih hiš (Palläste), ki se še zdaj tu znajdejo. Škofijska cerkev, že v 14. stoletji sozidana, je nar lepši božja hiša na Poljskim. V njeaim visokim turnu visi nar veči zvon na Poljskim; z marmorjem in z zlatam je ona lepo okinčana in ima 16 stranskih kapel. Truplo sv. marniternika in Poljskiga patrona Stanislava, ki je bil Krakovski škof in 8. Maja (Velikotravna) 1079 od hudobniga kralja Boleslava II. umorjen, počiva tukaj. V stranskih kapelah so tudi spominki (Monumente) mnogih kraljev, kraljic in družih velicih mož Poljskiga naroda. Tu počivajo nepozabljen kralj Janez Sobieski † 1696, general Tadej Kosciusko † 1817, Jožef knez Poniatovski † 1813 itd. Te dva sta se scer bojevala zoper Ruse, von-

der je bil cesar Aleksander I. Poljakom dovolil, de so smeli nju tukaj v pokopališe svojih nekdanjih kraljev položiti. — Cerkev Marije Divice je lepo narejena, in ima nar viši turn na Poljskim. Cerkev sv. Petra in Pavla je posebno imenitna; njo so imeli poprej patri Jezuiti. Nar bolj stara cerkev v Krakovi je sv. Stanislava v Kazimierzu, in ker je na skali zidana, se ji sploh Skalka pravi. V tim mestu je tudi vseučeliše nar starejšim v Evropi perpisati; njegov začetik je bil še poprej kakor na Dunaji, v Pragi. Pod Poljsko vlado so te šole zlo slovele in imele veliko študentov, od l. 1815—46, ko je bilo Krakov sedež majhne republike, so pa one grozno pešale, profesorjem je zmanjkovalo učencov, in zastran profesorjev je rusovska vlada za bogoslovce (Theologen), pruska za pravdoslovce (Juristen) in katolska avstrianska vlada za profesorje učencov zdravilstva (Mediciner) paznost imela.

Vsa Krakovska republika, ki je bila 16. Listopada 1846 Galiciji peršteta, je imela 142.000 ljudi, ti so skorej sami Poljaki in so katolske vere, kar je Nemcov so Luterani in Judov je bilo v Krakovski republiki do 11.840.

V mestu b) Kenti, Vadoviške kresije z 3630 keršanskih prebivavcov, ki veliko platna in sukna naredijo, je bil sv. Janez Kenčan doma, ki je več let v Krakovskim vseučelišu profesor in fajmošter Ilkuške fare bil. Terg c) Kalvaria ima klošter minihov sv. Bernarda (Cistercianov). Berž nad kloštram je slavni križev pot in na njegovim verhu kapela Marije Divice. Veliko romarjev iz Krakovskiga, Poljskiga, iz šlezije in Moravije hodi sem na božjo pot.

d) Bohnia, mesto z 4800 ljudi (med njimi 34 Judov) ima slavno solnato jamo, iz ktere se je v l. 1817—1822 po 230.000 centov soli dobilo.

e) Malo proč od Bohnije proti večeru je pa mesto Vielička z 4600 ljudi (med njim 30 Judov). Tukaj ravno pod mestam je nar bolj sloveča jama ogerske ali kamnate soli. Okoli l. 1250 je bil pastir Vieličk sol tukaj najdel in že od takrat sim se tukaj sol lomi, ktera na dolgim 1584 sežnjev od jutra prot večeru in čez 600 sežnjev na širokim od juga proti severu v zemlji leži. Ona se v 5 nadhišijah (Stockwerk), ktera so po 30 sežnjev eno nad drugim, lomi; do perviga nadhišija je 34, do družiga 72, do petiga 170 sežnjev v zemljo. Trinajst votlin (Schächte) derži v to podzemeljsko solnato mesto. Tukaj je vse z potam (Stollen) namreženo; prostori, kjer je že sol vun pobrana, so ali zadelani ali so v shrambe za sol, v konjske štale, delavšnice za sodarje in druge rokodelce obrnjene. Vjami je 16 majhnih jezerov, čez ktere se v čolnih voziti zamore. Suho je v ti

jami tako, de se noter prav prah dela. Tu je 70 prav velicih sob ali kamer, med njim kapela sv. Antona vsa iz soli izdobljena, altar, prižnica, stebri in več podob (štatev) je tu iz soli izsekanih, poslednje iz soli rudeče farbe. Pred to kapelo stoji podoba Poljskiga kralja Augusta II. iz eniga samiga solnatiga kamna izdelana. Prav lepa je tudi kapela sv. rešnjiga Telesa, in v nje je zali spomnik z zlatimi čerkami na solnat steber vrisan, de je bil ranjki cesar Franc I. v l. 1817 ta čudni podzemeljski kraj obiskal. Blizo 100 konj in 600 ljudi ima svoj opravke v ti jami; ljudje so kakor v Idrii po 8 ur pod zemljo in delajo noter nadpasambrez obleke, ker solnat prah tisto hitro razje. Od kar so te jame odperte, so ljudje že več kot 600 milijonov centov soli vun vzeli. Na eno leto se je zdaj vun jemlje po 612.000 centov; v l. 1809—1813, ko je tudi Varšavska vlada smela tu potrebno sol jemati, so izkopali na eno leto po 1½ milijon centov soli. Čisti dohodik te jame je na leto po 6 milijonov goldinarjev.

f) Tarnov, mesto kneza Sangusko je škofjski sedež in ima lepo stolno cerkev. Ljudi je v tim mestu 2300, to de kristjanov je samo 600, drugi 1700 so pa Judje. V Jaselski kresii je g) mesto Dukla z 2300 ljudi; tukaj je klošter Bernardinov in lepa farna cerkev, in majhno proč pod Cergovsko planino je kapela sv. pušavnika Janeza Duklanskiga, kteriga kosti v Levovu v cerkvi Bernardinov počivajo. Judje imajo v Dukli veliko kupčijo z ogerskim vinam, ki ga tukaj skozi prepade Tatranskih hribov na Poljsko in druge severne dežele iz Ogorskiga vlečejo.

(Dalje sledi.)

Velik modrijan in mlada deklica.

Pred nekaj leti pošljejo mladenca iz Provence (Provanse) v Pariz, de naj se onde naukov izuči. Kakor mnoge druge, je tudi njega nesreča doletela, de zalazi med slabe tovaršije, s kterimi je tovarševal v svoje pogubljenje. Prirojene strasti, združene z brezbožnimi nagovori njegovih tovaršev, so sčasama zbrisale zveličavno podobo, ktero so bili lepi nauki bogoljubne matere v njegovo srece vtisnili. V svoji napakosti je dotle dognal, de je rekel z neumnežem, od kteriga prerok govori: ni Boga; "Bog je bil njemu prazna od ljudi izmišljena reč. Čez nekaj let se verne mladi nejevernik v hišo svojih staršev. Enkrat je bil povabljen v neko imenitno hišo, kjer je bilo obilno društvo zbrano.

Drugi se od novic, kratkočasov in svojih opravil sem ter tje kaj pogovarjajo, dve dekletici pri kakih 12, 13 letih ste pa na oknu z nenavadno zvestobo iz nekih bukvic brale. Mladenc se jima približa, in ju upraša: „kaj berete gospodični?“

pa kako zvesto je morebit kak nov roman (knjižura). „O z knjižurama imave me malo opraviti, gospod“, mu odgovorite deklici. „Kakšne bukve tedaj berete?“ „Bereve povesti ljudstva božjiga“. „Povesti ljudstva božjiga? verjete tedaj v Boga?“

Deklice se začudite nad tem čudnim prašanjem, pogledate ena drugo, in obe je od nejevolje rudeča spreletela. „Kaj pa vi, ali verujete v nje-ga?“ ga starejši živo popraša. „Nekaj sim veroval, odkar sim bil pa v Pariz šel, in se ondi izučil modrijo, številjarijo (matematiko), in deržavijo (politiko), sim prepričan, de Bog ni družiga kot gola beseda“. „Jez pa, vedite gospodič! nisim bila nikoli v Parizu, tudi se nisim učila modrije, številjarije, ne druge tih lepih znanj, od katerih nama pravite: katekizem (kersanski nauk) je vse moje znanje; ker ste se pa vi toliko več izučili, in ste per vsim svojim učnji na ta konec persli, de Boga ni, povejte mi, od kod pride jajce?“

To mu reče deklica toliko glasno, de jo je več del družtva zamogel slišati. Nekteri so precej perstopili, de slišijo, kaj se govori, drugi pa za njimi pertegnejo, poslednjič so bili vsi okoli okna, in vpričo vsih zdaj mlajši deklica spregovori, rekoč: „res, res gospod! kakor sim rekla: ker pravite, de ni Boga, dajte nam povedati, odkod postane jajce?“ „To je kej neumno vprašanje! Jajce je od kokoši“. „Je že prav; zdaj pa dajte mi povedati, odkod je kokoš?“ „Gospodična, vi to dobro veste, kakor jest, de se je kokoš iz jajca izlegla“. „Ktero je tedaj poprej bilo, kokoš ali jajce?“ „ne morem zapopasti, kam merite, in kaj hočete s to kokošjo in jajcetam; vender naj bo: kakoš je bila pred, kot jajce“. „Na to vižo bi se perslo tedaj na kakoš, ktera se ni iz jajceta izlegla“. „Ne zamerite, gospodična! zarekel sim se: jajce je bilo pred kokošjo“. „Bi bilo tedaj jajce, kteriga ni kokoš iznesla — odgovorite mi, gospod!“ „Oh pa, pa ... ne zamerit...te ... to pride ... ker ... vidite“ (cmendra, pa ne more nič povedati). „Vidim, gospod! de ste v stiski, kako bi rekli, ali je bila kokoš pred jajcetam, ali jajce pred kokošjo“. — „Vender le rečem, de je bila kokoš pred jajcetam“. — „No prav, s tem poterдите, de je mogla biti kokoš, ktera se ni izlegla iz jajceta. Povejte mi tedaj, kdo je tisto kokoš stvaril, od ktere pridejo vse druge kokoši in jajca?“ — „S temi kokošmi in jajci, ki ž njimi toliko lajnate, gospodična! me blezo imate za kaciga kokosarja“. — „Kratko nikar ne, gospod! samo eno rečico vas prosim; povejte gladko, kaj vi mislite od une perve kakosi, ki je bila mati vsih družih kokos in jajce, odkod je neki ona persla?“ — „No čimu se to prašanje?“ pravi mladeneč. Deklica pa reče: „Vidim, de ste na tesnim, gospodič! in

ker mi ne morete odgovoriti na moje uprašanje, dovolite, de vas jez to reč podučim, kdo de je pervo kokoš, ali će vam je ljubši, kdo je pervo jajce stvaril; ravno tisti je ta, kteri je celi svet stvaril, in kteriga Boga imenujemo: — kaj rečete na to gospodiči? brez Boga vi ne morete zapopasti, kako se je začela ena kokoš ali jajce, pa bi nam vender radi v svojim modrijanskim razsvitljenji dokazovali, kako de se je brez Boga celi svet začel.“

Mladi nejeverčič besedice več ni čehnil, slana mu je padla na obraz, ko je vidil, de je v svojim visokim modrovanji premagan od priproste deklice; skrivaje vzame svoj klobuk, in se, ves osramoten, natihama zmed družtva splazi. (Kat. I. Z.)

Jeran.

Popotvanje po Tirolskim in Solno-graškim.

Srečna je dolina, srečni hribi.
Kjer se božja vera v delah vidi!

Globoko me je ganilo, ko sim na svojim popotvanji v pretečenih velikih šolskih praznikih, lepe ino vse hvale vredne navade med ljudmi najdel, katere očitno pričajo, de pri njih božje seme ne pada na cesta ino ternje, marveč v rodovitno zemljo, v pobožne serca ondašnih prebivavcov. Zapazil sim namreč, ko zaidem v Tirolske hribe ino doline prav lepo zaderžanje, v duhu pervih kristjanov! Kaderkoli dva ali trije skupej kam gredo, ali popotvajo, začnejo prav pobožno moliti, veči del roženkranc: véasi pa tudi pobožne pesmice bolj na tihim prepevajo, po različnosti pajdaštva, ker dobro vedó, kar pravi Jezus v svetim pismi: „Kader se dva ali trije v mojim imenu združijo, sim v „njih sredi“. S takimi resnično Jezus hodi, je v sredi njih, kamorkoli gredo. Kadar se pa srečajo na poti, ne mahnejo kakor mutasti mimo, ampak se pozdravijo z nar lepšim pozdravam: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“, če ravno se ne poznajo, vender eden drugiga za brata ali sestro po Jezusu spoznaje vedno pozdravi. Al se tele hvalevredne šege povsodi najdejo, koder se božja beseda oznanuje? Bog daj, de bi bile! Koliko manjši bi rajtinga bila pregrešniga jezika pri sodbi božji. Koliko manj bi greha, kletvine, opravljivosti bilo! Gotovo bi se ne vidilo prepitih kmetov, fantinov med kregam, hudobno skodoželjnostjo, nesramnimi besedami, ino petjem celo cesto semtertje obotavljati. — Če pa pobožni Tirole v bližni cerkvi zvon zasliši, kader h povzdigovanju zapoje, pade na kolena, če ravno je četert ure dalječ od cerkve, klečč terka na persi ino moli Boga, dokler ne odpoje. Vdrugič lep izraz pobožnosti, pa redek v naših krajih, ker sim vidil ino še vsak dan so za viditi nekteri napih-njeni, kateri se še v cerkvi sramujejo poklekniti, ampak stojijo ko stebri, ali lipovi bogovi, de bi vidili ino videni bili. Ti taki al ne umijo kaj de je Bog, ali ga poznati nočejo. O človeški prah! oboje je pregrešna nemarnost. Ako ne veš, dragi moj, kaj de je Bog, prizadeni si, de ga spoznaš: če pa nočeš ga spoznati, če nimaš vere, zakaj greš v cerkev, ino dajaš dobrim pohujsanje.

Čez Tirolsko zaidem v Solnigrad. Tam najdem enako lepe vade. Vidil sim imenitno gospodo se sprehajati z dvema otrokama, ktera, berž ko sta mašnika srečala, se iz rok mater al očeta odvivši, odkrijeta ino z veseljem božjemu namestniku roko kusneta. Marsikteri bi se začudil, de se kaj taciga dandanašnji še v mestih godi, in še od otrok odraslih plemenitne gospode! Naj se sramujejo sovražniki božjih reči, kteri kader koli morejo, s kačjim hudobnim jezikam vse kar je božjiga, oskrunijo ino razrušiti menijo! nespodobno čertijo, ino černijo božje namestnike, ali kaj še? Nedorodnim otročičem gerdo pohujšanje dajajo! O slepota sveta! Reci, reci: Gospod stori, de vidim, kaj delam. —

Popotvaje po Solnigraškem okrogu najdem skoraj pred vsako srenjo olepšano kapelico z eno, z dvema, ali s tremi klopmi, čez ktere dva stebra strehico deržaje zalo lopico pokrijeta. Tukaj molijo prebivavci vasi prav pobožno zvečer od dela iz polja domu grede, ali pa zjutraj kadar se k delu podajo. V saboto večer se jih veliko zbere, ter njim kak starček iz vasi predmoli, med tem dve sveči gorite na altarji, ki je z belim pertičem pokrit. In ravno tako ima vsaka vas svoje molitve. Večkrat se najde kakšen otrok, kteri v kapelci prav solzno zdihuje za boljnjiga očeta, ali mater, in Bog je večkrat tukaj nedolžnih otročičev molitvice uslišal, kar sami kmetje zagotovijo. Če pa kmetovavec ali kmetica kaksniga berača pri kapeli najde, mu podeli, ako ima kaj pri sebi, če ne, ga pa pelje domu ino ostane tam čez noč. Enake kapelice pred vasjo, ali božje podobe pred hišami so tudi vedno sredstvo proti nečistosti, kakor sim se sam prepričal. Mlada deklina v krempljih eniga hudobneža, perpitiga mladenca, se z vso močjo zapejljiveu odvijje, in migne pred hišo k podobi matere božje na unim kraji ceste pod košato lipo postavljene, sramožljivo poklekne in moli. Hudobnež skoči za-njo, ino — glejte ne more naprej, ker je podoba ino klečečo deklico zagledal se prestrašen verne, in je pri miru. Pred tacimi podobami se marsikteri popotnik na Boga zmislji, mu potoži svojo težavo, revo, ga za polajšanje svojih okolšin prosil, ino odstopi spokorjen od svojih ošabnih, nesramnih, nečimernih misel in pesem, se vda ves volji božji ino gre na duši okrepčan naprej. Blagor tistim, kterih pobožnost je enake kapelice stavila, koliko dobriga po njih od Boga človeku pride, kolikokrat človeka te vernejo od poti hudobnosti, ga sprebernejo k pravici, ljubavi; skoz kapelice bogoslovi Bog načine, misli ino opravila, kteri ga tukaj prosije, ino zarod tistih, kteri so jih postavili!

Janez Obalo.

Kdo je tolko pogorišev kriv?

Po nemških deželah je lansko ino to leto tolko pogoriš, de je ljudi že groza. Po zgornim Badinskim in po Švabih se vse skozi od pogorenja here. Kmetje sami ob svojim po vaseh stražo imajo ter varjejo svoje stanovje; pa zdaj v tim zdaj v drugim kraji po noči ognja kervavi žar vidijo. Kako se ogenj zatrosi ni zvediti; to de vsi pričajo, de je večidel nalaš požgano.

Tudi v Lavantinski dolini na Koroškim smo tri dni pred svetim Jožefom v eni noči troje pogorenje imeli. Pogorele so per sveti Marjeti za Bolšpurgam tri hiše, veliko živine, ino kar je nar veči

žalost, tudi troje ljudi je zgorelo. Dolžijo gerdiga rokovnača, ki je dva dni poprej slanino beracil, ino per eni hiši od gospodarja kregan bil, pokaj tak močen ino zdrav človek vbogajme prosil. Razkačen poberuh se je per sosedji zagrozil rekoč: „Vaš sosed noče dati, pa tudi skoraj kaj imel ne bo“. Dva dni po tem o polnoči pogori, ino z njim dva sosedu.

Še niso v zgornim konci Lavantinske doline ognja pogasili, se že malo pred svitam v spodnim konci zasveti. Dva hleva samostana svetiga Pavla, čertertinko ure narazen, sta eden za drugim v ognji. Hudoben človek je moral narprej Coklovo, po tem Kolnce pristavo zažgati. Nekoliko nad dve sto ovac je zgorelo, tudi kerma ino leseni hlevi do tal. Drugo živino so pridni hlapci odteli. Tudi prej to noč je v tisti obsegi na dveh krajih gorelo.

Tak grozovito se je svet pohujšal, de se najde ljudi če dalje več, ki se ne boje Boga ne pekla, pa tudi dezelske pravice ne. Po gornim Estrajhi je tolko hudodelcev, de so jim ječe že pretesne, ino ne vejo kamo z njimi. Grozoviten ogenj nevere ljudem bogaboječost ino pa vest požgá; po tim pa sela, vesi, mesta ino gradovi pogorijo. Človek, ki Boga pozabi, gosposke ne poštuje, ino le sam sebe povzdiguje, izdivja ino je ljudem nar huji sovražnik. Možje! nar huj sovražnika imamo doma: popačen duh svetá mu je ime. Varujte se ga!

Iz Sél na Štajerskim.

Pred nekimi mesci mi je en laški malar iz Leda na Koroškim pisal, de sta ga dva mojih farmanov na sejmu v Bliberci iskala, naj bi na Sele križev pot malat prišel. Jaz sim mislil, de si jo je malar zmislil; pa pretečen teden sim za gotovo zvedel, de en sam mojih farmanov — v česki Pragi — nekimu imenitnemu malarji križev pot malati da; — ino de bo že skorej tukaj. Slava mu! Lepiga križeviga pota je še — v lepi Seljski cerkvi potreba: z drugim vsim je zadovoljno preskerbljena; de maloktera tako. Pred nekimi letmi mi je bilo rečeno, de naj prav lepo monštranco v Celovcu, ali kjer hočem, naročim: plačal jo že bo nekdo brez imena. To se je tudi zgodilo. Monštranca je tako lepa, de blizo take ni. (Staro — še tudi precej lepo — smo k podružnici dali.) Lansko leto je nekdo — ministranske obleke ino lepe pogrinjala na veliki oltar perpravil. V moji fari je komej 360 duš: ino vender so toti farmani v kratkih letih en zvon z šestnajstimi — ino eniga z šestimi centi — ino zravno tega še — gotovo za več, kakor za 500 gld. v srebru mašnih oblek ino drugiga cerkveniga kinča perpravili. Vse je gotovo plačano: ino ti — ljudje, hvala Bogu! — k mojemu velikimu veselju — dobro stojijo. Neč se to k posnemanju razglasi! Pri s. Roku na Selah 9. Maliga travna 1849.

Anton Lipovšek,
fajmošter.

Razgled po kersanskim svetu.

Iz Zagreba. Pred nekaj časam so milostljivi Zagrebški skof prečatljivi gospod Juraj Havlik Zagrebčanam tudi to veliko dobroto skazali, de so ondi napravo usmiljenih sester vstavili. Namen tih usmiljenic je, zraven potrežbe per bolnikih tudi dekliska šola. Zdaj v kratkim so imeli ti de-

klički opolletno spraševanje, od kteriga neki dopisovavec v Kat. listu med drugim pravi: Žal bi mi bilo zares, ako bi ne bil pričijoč, kakor mi je tudi zlo žal, de nekterih ni bilo ondi, kterim bi bil zlo zelel, de bi saj nekoliko trenutkov pričijoči bili; bili bi se morebit prepričali, kako krivo in krivično človek velikrat zamore soditi. — Gospodje vi! ako bi bili z vsim hladnim, de ne rečem kamenitnim srcem tje peršli, pa poslušali, kako so mali, nedolžni deklički v našim domačim slovskim jeziku na vsako prašanje lepo in krepko odgovarjali; kako čversto so resnice in edinozveličavni nauk naše sv. katolske vere zapopadli, in si jih v nedolžne serca zasadili, kako se njih mnogočastni učenik in vredne učence neutrudljivo prizadevajo, de sebi zročene otročičke, kolikor je le moč, v narodovnim duhu odredé; — gospodi! ko bi vi bili vidili in poslušali, kako se zveličanski nauki, s prijetnimi narodovnimi glasi oblečeni in ozaljšani, izlivajo iz ust malih otročičev, bi vas bilo moglo v serce gniniti; zares se mora človeku duh s sladkim upanjem napojiti, ko vidi, de je tako blažena podstva za časno in večno srečo v mladih deklicah zasajena, ki bodo vprihodnje rednice (odgojiteljice) naše domovine.

Česki list Blahovest pripoveduje veselo novico, de so ondi neki goreči katolčanje osnovali družtvo za vero, svobodo, pravico in poboljšanje zadržanja, in ker je vse na božjim blagoslovu, je bila na dan sv. Cirila in Metoda v prestari cerkvi Marije Device pred Tinam božja služba za dober vspeh obhajana. — Kako bo pa per nas? ali bo že kmalo osnovana družba sv. križa? V Ljubljani je dosti pomočkov, dosti duhovnov redovnih (samostanskih) in družih, je dosti družih častitih mož in gospodov, ki jim je kej za božjo čast; če je le dobra volja in nekaj serčnosti, kmalo bomo imeli bratovšino sv. križa. Bog daj srečo! †

Iz Zagreba. Veliki četertik so vikši pastir Zagrebski škof po zgledu Jezusa Kristusa dvanajst aposteljniam v osebah dvanajst siromakov noge umivali. Po tem opravilu so bili ti starčki, ki so bili vsi skupej 834 let stari, k škofu na kosilo vzeti, kteri so jim sami stregli s pomočjo še družih duhovnov. Potlej so bili še z denarmi in družimi rečmi obdarovani, in z zahvalo in hvaležnostjo do Boga, in dobrotnikov so domu šli. (Kat. l. Z.)

Tamen zgled svetloberbarstva. Narodni noviny pišejo v 37. listu to le: „Zbor je dobil duhovskih prošinj mnogo natisnjenih, zmed njih posebno sterči: Memorandum nadškofijstva za berninškim vred, zakaj tirja se v nji od zbora razširjenje nič manjši tame, kakor je bila v srednjim veku. — Mož, ki tako štempiharsko zaničevanje naše matere cerkve vredeje, je neki Havliček. Gorjé Čeham, če se bodo takim korenjakam dali na stremenu voditi! Pač potrebno je res tudi ondi družtvo za vero, pravico in poboljšanje vedenja, ki so ga osnovali; Bog mu daj dober tek! J.

Zbor škofov na Dunaji. Na Dunaji se je pretečeni teden več kakor trideset škofov iz Avstrijskih dežel zbralo, de se bodo med seboj posvetovali in z ministri zgovorili, kakšne de bodo za

naprej zadeve osvobodene in samostalne cerkve z deržavnim vladarstvom. Pač je potreba, de vsi katolčani te tedne pridno in goreče k Bogu molijo, de svojiga Duhá v vsi obilnosti na častitljivi zbor škofov izlije, de bodo njih sklepi v povisanje sv. cerkve služili. Milostljivi Ljubljanski škof, ki so se en dan pred sv. Jurjem na Dunaj odpeljali, so se v posebnim spisu vsim vernim svoje škofije v molitev perporočili. Povzdigujejo tedaj svoje roke k očetu luči; zakaj za nas katolčane je zdajnje zbiralo škofov pred vsim drugim imenitno. — Pretečeno saboto so se škofje vpervic per Dunajskim velikim škofu sošli: v nedeljo 29. Malotravna so se zbrali k praznični sv. maši, svetiga Duhá na pomoč poklicat; potem so drugo posvetvavno sejo imeli. Upati je, de jih v svetim delu strah vojskniga hrupa ne bo motil, ker je zdej gotovo, de bodo močne rusovske armade pomagale kervavi punt na Ogerskim zatreti.

Darila za papeža Pija IX.

Gospod Franc Otorepec, korski namestnik v Šent-Andreji	5	gld.	—	kr.
— Jožef Globočnik, katehet na gimnaziji v Ljubljani	5	„	—	„
— A. S. v Ljubljani	1	„	—	„
— Anton Povše, gostovavec	2	„	—	„
Gospá M. od Nagy	2	„	—	„
Gospodje bogoslovci Ljubljanskiga seministva	20	„	22	„
„Moje imé je kristjan, katolik moj perimek“	2	„	—	„
Gospod Luka Jeran, kaplan v Horjulu	15	„	—	„
En duhoven	3	„	—	„
Dve dekli	2	„	—	„
Dva duhovna (Sacerdoti Maximo)	10	„	—	„
Gospod Franc Stroin	5	„	—	„
— Dr. G. T.	2	„	—	„
En duhoven: Petrae, cui superaedificata est Ecclesia Christi	5	„	—	„
En duhoven v Ljubljani	5	„	—	„
Gospod Janez Kerstu. Novak, korar	10	„	—	„
— Jur Volc, špiritual	5	„	—	„
— Martin Jenoh, kaplan v Šent-Vidu nad Ljubljano	8	„	—	„
— Anton Škerjanc, kaplan v Kerški škofiji	2	„	—	„
— Jernej Arko, fajmošter v Vodicaš	5	„	—	„
— Jožef Fik, kaplan v Vodicaš	2	„	—	„
— Anton Jamnik, duhoven na Šmarni gori	2	„	—	„
— S. P.	1	„	—	„
— Jožef Burger, dehanť v Šmartnu per Litii	5	„	—	„
— Jožef Orešnik, kaplan v Šmartnu	10	„	30	„
— Luka Kopore, duhoven v Šmartnu	2	„	—	„
— Blaž Vomberger, kaplan v Šmartnu	1	„	—	„
— Janez Koprivnikar, duhoven	1	„	—	„
— Karl Tedeski, fajmošter v Prežgajnu	2	„	—	„
— P. H.	1	„	—	„
— Valentin Fik v Ljubljani	1	„	—	„
Ena dekla v Ljubljani	—	„	20	„
Gospod Mihael Kogovšek, fajmošter v Šmartnu pod Šmarno goro	5	„	—	„

Skupej 148 gld. 12 kr.